

AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

UKRAYNA'DA ZELENSKİ'NİN MUTLAK İKTİDARI - SOYLEDIK.COM.TR - 31.07.2019

Deniz BERKTAY

Blog No: 53
01.08.2019

Soyledik.com.tr (31 Temmuz 2019)

Deniz BERKTAY

Ukraynada geçtiğimiz 21 Temmuz günü yapılan erken parlamento seçimleri Cumhurbaşkanı Zelenskinin partisinin kesin zaferiyle sonuçlanırken Ukraynanın 28 yıllık bağımsızlık tarihinde ilk kez bir siyasi parti, koalisyona gerek kalmadan hükümeti tek başına kurma imkânını elde etti. Böylelikle Ukraynada Zelenski dönemi, asıl şimdi başlıyor.

Ukraynada Nisan ayında ikinci turu düzenlenen cumhurbaşkanlığı seçimlerinde o zamanki Cumhurbaşkanı Petro Poroşenkonun oyların yüzde 25ini almasına karşılık, siyasi parodilerde oynamak dışında hiçbir siyasi deneyimi bulunmayan rakibi komedyen Volodimir Zelenski, oyların yüzde 73ünü alarak, bir rekora imza atmıştı.

Seçimlerde Poroşenko, kendisinin yeniden cumhurbaşkanı seçilememesi halinde bundan Rusyanın kazançlı çıkacağını söyleyerek kamuoyunu Rus tehdidiyle korkuttu fakat bu propaganda ona, beklediği başarıyı getiremedi. Üstelik, Batı Ukraynalıların değerlerine, etnik Ukrayna milliyetçiliğine yönelmesi, Poroşenkonun, ülkenin Rusça konuşan güney ve doğu bölgelerinde desteğini tamamen kaybetmesine neden oldu. Ancak, Ukraynada yetkilerin büyük kısmı, parlamentonun elinde ve o esnadaki parlamento, Zelenskiye muhalif olan kesimlerin denetimindeydi. Anayasaya göre cumhurbaşkanının dışişleri ve savunma bakanlarını, genelkurmay başkanını, Merkez Bankası başkanını ve güvenlik ve istihbarat teşkilatı başkanını atama yetkisi bulunuyor fakat bu atamaları yaparken de, yine parlamentodan onay alması gerekiyor. Dolayısıyla, parlamentonun Zelenski karşıtı

kesimlerin elinde kalması halinde Zelenskinin yetkileri tamamen sembolik olacaktı.

Ukraynada olağan parlamento seçimlerinin, bu yılın ekim ayında yapılması öngörülüyordu. Ancak Zelenskinin göreve başlamasıyla olağan parlamento seçimleri arasında geçecek beş ay boyunca parlamentoyla sürekli çatışma halinde olması ve seçim vaatlerini yerine getirememesi, ona olan desteğin çok kısa sürede erimesine neden olabilirdi. Bütün bunların dışında Zelenski, hem etnik Ukrayna milliyetçiliğine tepki duyan ve Rusça konuşan güney ve doğu illerinden hem de Poroşenkonun milliyetçi söylemlerini samimi bulmayan veya Poroşenkoyu yeterince milliyetçi bulmayan çok sayıda Batı Ukraynalıdan oy almıştı. Dolayısıyla, kendisini destekleyen kitle, aslında siyasi görüş olarak birbirine taban tabana zıt iki ayrı kesimdi. Zelenskinin iktidara geldikten sonra bu kesimlerden birinin lehine uygulayacağı politikalar diğer tarafın tepkisine neden olacağı için, Zelenskinin sahip olduğu desteğin süratle erime riski çok yüksekti. Bu nedenle Zelenski, mayıs ayında göreve başlarken parlamento kürsüsünde yemin eder etmez, parlamentoyu feshettiğini ve iki ay içinde erken seçimlere gidileceğini açıkladı.

Zelenskinin bu kadar hızlı davranması, pek çok kişi için sürpriz olmuştu fakat kendisi açısından mantıklıydı. Çünkü cumhurbaşkanlığı seçimlerinde bir rüzgar yakalamışken, bu rüzgarla devam etmesi, onun açısından son derece isabetli olurdu. Öte yandan Zelenskiye cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ikinci turunda verilen oyların büyük bölümü, Zelenskiyi tasvip edenlerin değil, dönemin Cumhurbaşkanı Poroşenkoya karşı kötünün iyisi olarak görenlerin verdiği emanet oylardı. Parlamento seçimlerinin iki ay sonra değil de beş ay sonra yapılması, bu emanet oyların, ait oldukları siyasi partilerine dönmesine yol açabilirdi.

Seçimlere, Zelenskinin kurucusu olduğu Halkın Hizmetkarı Partisi, Rusya yanlısı çizgideki Muhalefet Platformu, eski Cumhurbaşkanı Petro Poroşenkonun Avrupa Dayanışması Partisi, eski başbakanlardan Yuliya Timoşenkonun Anavatan Partisi gibi partiler katıldı.

Ukrayna Parlamentosunda resmen 450 sandalye bulunmasına karşılık, 5 yıldan beri Rusyanın ele geçirmiş olduğu Kırım Yarımadası ve Doğu Ukraynada Rus yanlısı ayrılıkçıların denetiminde bulunan Donetsk ve Lugansk illerinin bazı bölgeleri, işgal altında topraklar olarak kabul ediliyor ve parlamentoya milletvekili gönderemiyor. Bu nedenle Ukrayna Parlamentosuna, fiilen 424 milletvekili seçiliyor.

Milletvekillerinin yarısı parti listesiyle diğer yarısı ise dar bölge çoğunluk sistemiyle seçiliyor. Geçtiğimiz haftalarda Ukrayna Parlamentosu, gelecek seçimlerden itibaren bu usulün kaldırılarak parlamentonun tamamının parti listesi yoluyla seçilmesini öngören yasal değişikliği kabul etti.

Seçimlerde Zelenskinin kurucusu olduğu Halkın Hizmetkârı Partisi, oyların yüzde 43ten fazlasını alarak parti listesi ve dar bölgede toplam 254 milletvekili çıkardı. Böylelikle, Ukrayna Parlamentosunda hükümet kurmak için ve çoğunlukla karar almak için gereken asgari sandalye sayısı olan 226dan çok daha fazlasına sahip oldu. Bu durum, Zelenskiye tek başına koalisyon kurma imkânı verse de, Zelenskinin partisi, anayasada değişiklikler için gereken mutlak çoğunluğa, yani 300 sandalyeye sahip olamadı. Bu nedenle, Zelenskinin köklü değişiklikler konusunda, parlamentodaki diğer bazı partilerle ittifak

yapması gerekecek. Diğer taraftan, Rus yanlısı çizgideki Muhalefet Platformu, tahminlerin üstüne çıkıp yüzde 13 civarında oy alarak, 43 milletvekili çıkardı. Eski başbakanlardan Yuliya Timoşenkonun Anavatan Partisi, oyların yüzde 8,18 alarak toplam 26 milletvekili çıkartırken, eski Cumhurbaşkanı Petro Poroşenkonun Avrupa Dayanışması Partisi, oyların yüzde 8,1ini alarak 25 milletvekiline sahip oldu. Rock şarkıcısı Svyatoslav Vakarçukun Ses Partisi ise, oyların yüzde 5,85ini alarak, 20 milletvekilliği elde etti.

Seçimlerden önceki kamuoyu araştırmalarının Zelenskinin partisinin oyların yüzde 43-44ünü alacağına işaret etmesine karşılık, bu partinin tek başına iktidar imkânını yakalayacağına ihtimal verilmiyordu. Halkın Hizmetkârı Partisine tahminlerin üstünde başarı kazandıran, dar bölge seçimlerini çoğunlukla Zelenskinin adaylarının kazanması oldu. İşin ilginci, dar bölge çoğunluk sisteminin en kısa sürede kaldırılarak milletvekillerinin tamamının seçmen listeleriyle seçilmesini Zelenski teklif etmiş fakat parlamento, onun bu teklifini kabul etmemişti. Sonunda, Zelenskinin kalkmasını istediği sistem, ona tek başına iktidar imkânını sağlamış oldu.

Seçimlerin ortaya koyduğu ilk önemli tablo, katılımın düşüklüğü oldu. Nitekim bu seçimler, yüzde 50yi bile bulmayan (yüzde 49,8) katılımla, Ukrayna tarihinin en düşük katılımlı seçimleri olarak tarihe geçti. Katılımın düşüklüğünde, seçimlerin yaz tatilinin ortasında yapılmasının yanı sıra, seçmenin büyük kısmının seçimleri kimin kazanacağından emin olarak, sandığa gitmemeyi tercih etmesinin de önemli etkisi oldu. Bunun dışında, seçmenin önemli bir kısmının güncel siyasete ilgisizliğinin de etkisini görmek gerekiyor. Nitekim siyasi kutuplaşma ortamının çok daha egemen olduğu nisan ayındaki ikinci tur cumhurbaşkanlığı seçimlerinde de katılım, yüzde 60 civarındaydı. Dolayısıyla, Zelenskinin partisinin parlamentoda çoğunluğu elde etmesine karşılık, gerçekte kamuoyu desteğinin aslında yüzde 49un yüzde 42si olduğunu (yani, aslında yüzde 20lerde olduğunu), yani, Zelenskinin partisinin zannedildiği kadar geniş toplumsal desteğe sahip olmadığını hatırda tutmak gerek.

Seçimlerin ortaya koyduğu bir diğer önemli tablo, seçmenin önemli kısmının hangi siyasi görüşe mensup olursa olsun- değişim istemesi oldu. Nitekim Rusya sempatizanı eğilimlerin yoğun olduğu güney ve doğu illerinde de, seçmenin önemli bir kısmı, Rus yanlısı çizgideki eski siyasetçilerin yerine, Zelenskiye oy vermeyi tercih etti. Değişim isteği, dar bölge çoğunluk sistemine göre yapılan oylamalarda da kendisini gösterdi. Buralarda, bazıları seçim bölgelerinde yirmi yıldan fazla zamandan beri seçilen ve geniş nüfuzu olan adayların bile, Zelenskinin partisinden aday gösterilen ve siyasi deneyimi olmayan kişiler karşısında kaybettikleri görüldü. Bunun en çarpıcı örneğine de, Zaporojye ilinin bir seçim bölgesinde denk gelindi: Burada, bir seçim bölgesinde, bölgenin en önde gelen fabrikalarından birinin müdürünün karşısında, mesleği düğün fotoğrafçılığı olan genç bir aday kazandı. Bu, seçmenin, tecrübeli politikacıya artık tepki gösterdiğini ve buna karşı her türlü adayı seçebilecek durumda olduğunu gösteriyor.

Zelenskinin Halkın Hizmetkârı Partisi, Ukraynanın en doğusundaki Donetsk ve Lugansk illeri ile en batıdaki Lvov (Lviv) ili dışında, ülkenin bütün illerinde en yüksek oyu alan parti oldu. Zelenskiye farklı çizgilerden insanların farklı nedenlerle oy vermiş olmaları ve Zelenskiden beklentilerinin birbirinden çok farklı olması, Zelenskinin siyasi geleceği açısından en hassas noktayı teşkil ediyor.

Timoşenkonun oyu arttı

Eski başbakanlardan Yuliya Timoşenko, seçim kampanyasında yeni yüzler temasına karşı, tecrübe temasını ön plana çıkardı. Eski Cumhurbaşkanı Poroşenkoyla aralarında ezeli husumet bulunan Timoşenko, seçim kampanyasında Poroşenkoya yüklenirken, Zelenskiye sert eleştiri yöneltmemeye dikkat etti. Seçim kampanyasında Timoşenko sadece, genç bir cumhurbaşkanının seçilmiş olmasının olumlu olduğunu fakat gençlik ve dinamizmin tecrübeyle dengelenmesi gerektiğini söyleyerek, cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Zelenskiye oy vermiş seçmeni parlamento seçimlerinde kendi partisine çekmeye çalıştı. Sonuçta, yüzde 8,8lik oyla, beş yıl önceki seçimlere göre oylarını arttırmayı başardı.

Poroşenko, kendi kulvarının lideri

Nisan ayındaki seçimleri kaybeden eski Cumhurbaşkanı Petro Poroşenko ise, bu seçimlerde, AB ve NATOya üye olmamızı isteyen, bize oy versin, söylemine dayanan bir kampanya yürüttü. Ukraynada toplumun yarıdan fazlasının NATO üyeliğine karşı ya da en azından mesafeli olduğu, özellikle de güney ve doğu bölgelerinin NATO üyeliğini hiç istemedikleri düşünülürse, Poroşenkonun bu seçimlerde Ukraynanın tamamına seslenmeye çalışmadığını, bunun yerine, cumhurbaşkanlığı seçimlerinde kendisinin milliyetçi söylemlerini destekleyerek oy vermiş olan ve büyük çoğunluğu Batı Ukraynada yaşayan yüzde 23lük kitleyi bu seçimlerde de kendi yanında tutmak olduğunu görürüz. Ancak, seçim sonrası tabloya baktığımızda, Poroşenkonun partisinin sadece yüzde 8,1 oy aldığını görüyoruz. Buradan, Poroşenkoya cumhurbaşkanlığı seçimlerinde oy veren seçmen kitlesinin bir bölümünün rock şarkıcısı Vakarçukun partisine, bir kısmının radikal milliyetçi partilere yöneldiğini, bir kısmının da, oy kullanmadığını anlıyoruz. Öte yandan, Poroşenkonun partisi Avrupa Dayanışmasının seçimlerde dördüncü gelmesine karşılık, Poroşenkonun partisinden ayrılanların seçimlerde beklediği desteği bulamadıkları görülmekte. Bunun en önemli örneği, üç yıl önce Poroşenko tarafından başbakanlığa atanmış olan fakat geçtiğimiz aylarda onunla yolunu ayırarak kendi partisini kuran Volodimir Groysmanın partisinin seçimlerde yüzde 2 civarı oy alarak baraj altı kalması oldu. Böylelikle Poroşenko, Batı yanlısı-milliyetçi seçmen kitlesinde egemen konumunu korumayı başarmış oldu.

Seçimlere yeni katılan rock yıldızı Svyatoslav Vakarçukun Ses Partisi ise, yüzde 5in biraz üzerinde oy alarak, barajı kıl payı geçti. Vakarçuk, Zelenskiden farklı olarak, Batı Ukraynalı milliyetçi ve Batı yanlısı seçmene hitap etti ve bu seçmen kitlesinden nisan ayındaki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Poroşenkoya oy verenlerin bir bölümü, siyasette yeni yüz görmek istedikleri için, Vakarçukun partisine yöneldiler.

Zelenskinin Halkın Hizmetkârı Partisinin çıkardığı milletvekili sayısı, tek başına hükümet kurmasını mümkün kılıyor. Ancak, hükümetin tek başına kurulup kurulmayacağı, henüz

belli değil. Zira uzmanların bir bölümü, Zelenskinin Vakarçuk veya Timoşenkonun partisi ile koalisyon kurup bazı koltukları onlara verebileceğini, böylelikle ülke yönetiminde tek başına sorumlu olmaktan ve bunun getirebileceği eleştirilerden kurtulmaya çalışacağını söylüyor. Her durumda, parlamentonun ilk oturumu yapması, Ağustos sonunda olacak. Dolayısıyla yeni hükümetin nasıl kurulacağı, o tarihlerde belli olacak.

İç ve dış politikada nereye?

Zelenskinin çevresi, birbirinden çok farklı çıkar gruplarının temsilcileriyle ve birbirinden farklı siyasi görüşlere mensup kişilerle dolu. Zelenskinin, Poroşenkonun son yıllarda benimsediği milliyetçi söyleme uzak biri olduğu, biliniyor. Fakat Rus karşıtı Ukrayna milliyetçisi kesimlerle Zelenski yeni dönemde nereye kadar uzlaşabilecek, hangi konularda çatışma olabilir, bu henüz belli değil. Dış politikada ise Zelenski, Rusyayla belli konularda anlaşmaya varmayı planlamakla birlikte, asıl olarak Batıcı çizgiyi benimsemiş. Fakat Rusyayla nereye kadar uzlaşabileceği ve Batıcı politikası, yine birkaç aya netleşir.

Zelenskinin bir diğer özelliği, Ukraynada toprakların yabancılara satışına karşı olmaması. IMF yönetimi de yıllardan beri Ukraynaya, toprak satış yasağının kaldırılması konusunda telkinlerde bulunuyor fakat tarımcılar buna karşı çıkıyordu. Ukrayna gibi bereketli topraklara sahip olan kriz ve savaş şartlarında bile bu sayede su yüzünde kalmayı başaran bir ülkenin doğal zenginlikleri, Zelenskinin tek başına iktidar olduğu şartlarda yabancılara satılır mı, bunu da zaman gösterecek.

http://soyledik.com/tr/makale/7931/ukraynada-zelenskinin-mutlak-iktidari--deniz-berktay.html

Yazar hakkında :

Atıfta bulunmak için: BERKTAY, Deniz. 2026. "UKRAYNA'DA ZELENSKİ'NİN MUTLAK İKTİDARI - SOYLEDIK.COM.TR - 31.07.2019." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Blog No.2019 / 53. Ağustos 01. Erişim Kasım 22, 2026. https://www.avim.org.tr/Blog/UKRAYNA-DA-ZELENSKI-NIN-MUTLAK-IKTIDARI-SOYLEDIK-COM-TR-31-07-2019

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır